

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2 $\frac{1}{2}$ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

У СПОМЕНИЦУ

ПРИЈАТЕЉИЦИ Смиљи Бр.....

К'o пролетња ружа иста,
Ти си Смиљо драга,
Душа ј' твоја чиста
И ко мелем блага

Стазом младога живота
Много с' трње плело
Зато с' права пута,
Ништа т' није смело.

Вуковар, 23. октобра 1894.

Много с' пута чемер-чашу
Херојски попила.
Потом с' види права
Да с' Српкиња била.

Девиза ти свагда беше,
Моли с' Богу ради!
Тако т' више пута
Прошли горки јади.

Поштење ј' прва врлина,
Што Српкињу краси,
А живот нам чува,
Да се не угаси,

О па зато драга даље,
Истом стазом греди
Свака Српка мала
Нека теби следи.

Вера.

НАУЧНА ЂЕРЕТАЊА.

Од дра Николе Вучетића у Шапцу.

Ваш, мати, никако не могу да појмим ове наше јаузнове. Кад год дође време, да морам куда са Вама на њих, ја се три пут згрозим, ма да Вама никад несам о том хтела рећи; а кад је код нас тај несретни реванш, онда, верујте, најволела бих, да и несам код куће. Ја не знам, да ли је то увек тако у нашој вароши било, у што чисто не бих смела веровати, јер би ми онда непоњатно било оно узвишено родољубље, које је из наше средине озаривало цело Српство. Тако је освојила Душица, која је тек навршила

осамнаесту, своју матер Анђелију, износећи из друге собе кутију са кафом за куварицу.

Како мислиш ти то кћери?

Ето, како. Скупе Вам се и млађе и старије госпође, па и девојке: јаузује се, воде се празни разговори, можда још која и засвира, и то ти је све. Ево већ две три године, ја на јаузну још не чух, да се поведе разговор о каквој општој користи или каквој научној ствари. Не разумем, да се млађе госпође ни за чим узвишенијим не заносе. Зар несам ја по-

кушавала својим другарицама паметнији начин провађања, нешто налик на руске чајеве, где се увек има да поведе реч о каквом занимљивом, корисном, научном питању?! Па шта би! Најпре рекоше: славно је, па носле: ту ти и тутило.

Немој, кћери, ти се и сувише заносиш идејалима: идејали су поједини. Још да је и једне искре искрености у том нашем дружењу по јаузовима, ја бих те укорила за твоје речи; али, знам, да ти добро схваћаш. Ни једној од нас ни на крај памети, да може друкчје провађати при тим скуповима. Још да је само тако, као што ти велиш, ни по јада; али, језа ме хвата, кад помислим на заблуде наше: та ми смо запале у страсти, као и мушки, кад седају за зеленашки сто, да се до у белу зору до очајања картају. Тек нас умор разгања иза оног несретнога стола, са мишљу: никад више! Али коло се води и иде наоколо, па да се сада пустим из кола тога, у ком сам се нашла, готово је немогуће; стотина обзира не допуштају то. Тако је, без сумње, и другима.

Ипак, инак, друго коло ваља повести; читала сам негде, а и сама сам размишљала о томе, да је жена темељ друштву, да она својим радом и поносом подиже клонуле народе, челичи народне карактере, велича славу народну: у њеним рукама је судбина народна. Него, ми се морамо пожурити, већ је пола четири часа, још мало, па ће нам данашњи јаузи почети, коме се ја баш ни најмање не радујем.

Тако је завршила Душица и за тили часак беше већ све спремно: сто постављен чаршавом, који је, као и салветићи, снабдевен красно израђеним везом и почетним словима госпође Анђелије. То је, веле, све она својом руком радила. Фино посуђе за кафу, читави служавници, препуњени разног воћа, ђаконија и т. д., показиваху богатство такога једнога јаузна.

У то стадоше и долазити и званице. Обично друштво: госпође: Милена, Савка, Иванка, Петрија и Јованка. Три су отказале; али, за то је дошла госпођица Љубица. Она је први пут на јаузну, јер се од скора вратила кући са наука из Немачке, где је слушала природне науке,

пошто је испите у Швајцарској довршила, а бавила се и хемијом. Данас је дошла са госпођом Миленом, тетком својом; матере неје ни запамтила.

Поседало се. Домаћица нуди, као и увек: али разговор је нешто устегнут, нема оног кикотања и журкања, да се што пре иде у другу собу. Као да су се госпође нешто устручавале од младог женскога учењака; а и Душици је повољније, нешто је живља, него обично.

Ја не знам друге, мени се увек кафа најбоље допада код Анђелије, рећи ће Иванка, тек да ћутање прекине; купујем увек најбољу кафу, мећем и врло фини цикорију, па све у заман.

Ваљда добро не пржиш или ти се брзо процеди? рећи ће Петрија.

Баш не, ја купим већ пржену и самлевену, али увек добијем од најбоље, чини ми се, да је зову јава; је л'то госпођице, Ви ћете нам за цело знати, која је врста најбоља?

Да, знам, тргне се Љубица, која до сад неје ни речи, сем израза учтивости, прословила, баш сам Вам хтела рећи, да је врло неумесно куповати пржену кафу, јер ту има највише превара, као год и код млевене кафе. Дешавало се већ, да су читави испржена зрнца искувана, па онда поново продавана. Самлевној кафи пак додају талог, који остаје при кувању кафе. Кафане и гостионе продају у велико тај талог.

Дакле читаву трговину воде с њима?! запита зачуђено Душица.

Да богме, настави Љубица. Али од те врсте преваре ћемо се најбоље штитити, ако купујемо увек цело зрнење. Сем тога додају самлевној кафи још и тако зване сурогате кафене или цикорије, што ми кажемо; то је пржено и самлевено семење и корење разних биљака, као ражи, јечма, сунцокрета, даље жира, смокава, датуља, репе и т. д. Таква кафа је мекана и лепи се међу прстима и има у њој готова шећера, који се и доказати може. Све те мешавине се могу лако под микроскопом разазнати.

Па зар је мешање цикорије шткодљиво? запитаће Јованка

Та неје реч о томе, да ли шкоди, рећи ће Душица, већ нас трговци на тај начин варају, продају нам талог, искувану кафу и цикорију под именом праве кафе, а ми плаћамо ту мешавину исто тако скупо, као и најбољу кафу.

Па не само то, рећи ће Иванка, него нам трпају место цикорије и јечам, раж, сунцокрет и т. д., као што каже госпођица Љубица. Бога ми, ја више никада не ћу куповати ни пржену ни млевену кафу.

Оно, што се као цикорија у дућану купује и обично кафи додаје, прихвати Љубица, не фабрицира се увек из корена култивисане биљке, водопије (*Cichorium intybus*), већ, као што сам мало пре рекла, и из смокава, жира, јечма, ражи, жуте репе, шећерне репе и т. д. и то сушењем и пржењем, чему често додају и турфа, тресета. Можда ћете ми узети за зло, кад Вам рекнем, да је свака цикорија бесмислица, јер из њих ћеш добити тамну чорбу без икакве вредности, у којој нема ни трага од каквих саставних делова кафе. Штета је за сваку потуру, која се за ма коју врсту цикорије изда и крајње би време било, да се публика одучи од тога зла.

Дакле цикорија ипак шкоди? запитаће радознано Савка.

У толико, рећи ће Љубица, што одузима праву вредност кафи и што је, као и свака друга бескорисна чорба, само на терет желуцу; а сваки узалудан рад је посредно штодљив.

Мени се чини, рећи ће Петрија, да кафа има лепшу боју, кад јој се дода цикорија.

Јест, јест, додаће Миленија, и ја само за то цикорију мећем; али врло мало.

Не разумем, додаде Љубица, за што баш за то да се мора цикорија куповати. Кад би било нужно само за боју, могли би то постићи и другим јефтинијим начином; али то је заблуда; најлепша боја кафе је њена природна мрка боја.

Из свега тога се види, као што ми се чини, рећи ће Анђелија, да ја најбоље радим; купујем непржену кафу, пржим сама и не додајем никада цикорије.

Јесте, имате право, рече Љубица. Али, и кад непржену кафу купујете, морате

бити предосторожни. Кад се кафа преважа преко мора, или кад лежи по влажним и загушљивим локалима, изгуби она много од свога укуса и мириса, изглед јој буде промењен, па да би јој дали њен природни изглед, да буде лепша на око, бојадишу је на разне начине вештачки.

Зар кафу да бојадишу, зар оно неје њена права боја? чућаху се госпође.

Неје свака бојадисана, настави Љубица, само у неким случајевима, да би боље продали, чине то несавесни трговци: или метну у бурад, у којима је кафа, оловне кугле, те ваљају и мућкају бурад, докле зрна не добију загаситу боју, или их бојадишу бакреним и гвозденим солима, хромокиселим оловним оксидом и индигом.

Боже мој, шта ли нема на овом свету! повикаше неке, као у глас.

Да таква кафа може да буде штодљива, то је јасно, говорила је Љубица даље и не обзирући се на дивљења, које изразише неке од госпођа. Чућете често, да многи, кад пију доста кафе, пате ол желученога катара, добијају несвест и т. д.

Видиш, молим те, упаде у реч Петрија, тако је било код мене, док сам куповала Цејлон кафу, а од кад сам почела узимати кубу, не примећујем ништа више.

То не зависи, рећи ће Љубица, као што сам и мало пре наговестила, да ли је једна или друга врста кафе, него од споменутог фарбања. У осталом, таки фалзификати се лако дају познати: испереш ли у чистој води, добићеш или плаву или мрко смеђе-зеленкасту спирину, а кемијски се даље лако може разазнати, чиме је до-теривање вршено.

Ја сам једаред, пребирајући кафу, нашла зрнаца, па кад се преломе, изгледају као мек камен; да л' је и то какав фалзификат, или је зрно у влази промењено? запитаће Душица.

То је фалзификат, рећи ће Љубица. Правој кафи додају често направљена формална зрнаца од иловаче, гипса или брашна; па кад видиш тако једно зрнце, не можеш га разликовати од правога: и облик, и величина, и боја баш права правцата кафа.

Гледај, молим те, повикаше све у глас.

Па можда и продају тај фалзификат место кафе, запитаће у исти мах Душица.

То не, настави Љубица, никада је не

продају засепце као кафу, али домаћу обичној кафи врло често, и на то ваља пазити.

(Свршиће се.)

Осми међународни хигијенски и демографски конгрес у Будићпешти.

(Свршетак)

III.

Пре него што пређемо на даље набрајање онога, што је на конгресу овом у ствари дифтерије рађено, морамо овде напоменути, да се од то доба јако занимају сви лекарски кругови са *Беринговим* серумом, који служи као лек против ове болести.

На све стране се праве пробе са њиме и ако још не може да се дозна, у колико ће исти лек одговорити оним надама, које у њега полажу, то долази само отуд, што још није на довољном броју болесника пробан, и што се врло тешко може још до њега доћи. II у Будићпешти пробају са њиме, и хоће да тамо начине радионицу, где ће тај лек правити. Ради тога су већ одаслати стручни људи у Немачку и Француску, да прављење то изучавају.

Сада се тај серум на овај начин добија:

У буљону се дифтеритични бацили негују, и у томе се прави од њих неки отров, који је баш узрок боловану. Тај отров је дакле опасан, и од њега постаје та болест. Тај отров зову *токсин*. Кад се он раствори у карболној киселини, па се у малој количини животињама под кожу пусти (коњима, псима, и т. д.) онла се те животиње разболу, али та болест скоро прође. То се сад на њима све понавља, па се све више токсина за тај посао узима, и тим начином доспе се дотле, да те животиње могу лако тај отров да поднесу без да им шкоди, дочим би друге животиње, које нису навикнуте на њега, од тог угинуле. А могу да поднесу с тога, што се у њиховој крви справио и накупио *антитоксин*, а то ће рећи тело, које се одушире токсину, или га уништава, те тако неда да се та животиња разболи. *Беринг* и *Ру* (Roix) су пронашли то својство антитоксина. Кад се таким животињама, које су тако „израђене“

пусти мало крви, па се та крв остави на страну, онда ће се крвни колач оделити (као и у свакој другој крви) а горе ће пливати жућкаста крвна течност, у којој сад има антитоксина. Та се течност покупи, и то је тај лек против дифтерије, са којим сад чине пробе, то је *Берингов серум*.

Прелазећи сад на даљи ток расправе спомињемо овде, да је *американска* комисија поднела извештај о стању те болести у Северо-Америчким државама, из кога излази, да је тамо умирање још много веће, него у варошима енглеским и немачким. Кад се случајеви дифтерије бактеријолошки испитивали, нашло се да је 80% такозваног *круп* управо био дифтеритис.

Извештај *енглеске комисије* каже, да је ова болест била пре већма распрострањена по селима, а сад се све више збија у вароши. Има школа неки извештај ушлив, који потпомаже ширење ове болести. Ваљало би испитати узроке, зашто је у разним земљама ово зло неједнако раздељено. Сачувати би се могло само тако, кад би и државне владе и публика увидила, да је потребно, да они научна испитивања систематски подупиру.

Још су изнесени закључци *аустријске*, *баварске комисије*, који захтевају купљење статистичких података о овој болести; *данског* и *угарског одбора* који се односе на испитивање дифтеритичног бацила; и *шведског* и *швајцарског одбора*, који се односе на историју, развитак и карактер ове болести.

Француски одбор је поднео своје закључке у овоме:

Дифтеритис је болест, која прелази на друге; болесници, који су у тој болести лежали, морају се обашка оделити, и после болести морају се престорије дезинфицирати, а поглавито рубље, одело, креветске

хаљине, играчке, и све ствари, што је бо лесник употребљавао. За време болести има се одело пре но што би у прање дошло дезинфицирати. Кола, која служе за ношење болесника, морају се после сваког ношења дезинфицирати.

Деца, која су лежала од дифтерије, не смеју се пустити у школу, док то лекар не дозволи. Кад се у школи појави један случај дифтерије, мора неко време лекар онда читаву школу прегледати. Сви они који изгледају да имају ангину, имају престасти у школу долазити.

Ово да имају управне власти завести, те да се по томе сви владају, а следеће треба да се свуда обзнани:

Дифтеритис се мора одмах у почетку упознати, ако се хоће да се може с успехом лечити. Тај почетак је кадгод сакривен, али ће се лакше упознати, ако се деца чешће у грло загледа. *То ваља матере да чине, и да своју децу већ из ране младости на то навикну, да им сваки дан у грло загледају.* Ово хигијенско знање се мора ширити путем бележака и новина, а особито ваља да га шире учители и учитељице.

Благовремено и сигурно се може дифтерија само бактеријолошким путем упознати; с тога ваља ићи на то, да лекари тај пут што пре употребе. Напоследку се препоручује олтовање против дифтерије.

То је у кратко и у главном оно, што се на овоме конгресу о тој опакој болести рекло; из чега видимо, да је најважније средство за очување дечијег здравља за време дифтеритичне заразе *строго чување, да не дође здраво дете у додир са болесним, нити да узима у руке какву ствар, која је у болесниковој руци била.* Дакле матере, саме морате своју децу чувати, не ослањајте се на другог, јер да се то изведе, треба сто очију, управо толико, колико мати за своје дете има.

Са истом пажњом и очекивањем, са којом су разни извештаји о дифтерији примљени и саслушани, примљени су извештаји и предавање о другом великом непријатељу човечијем, *о колери.* И о овом питању су говорили велики научењаци, али су им се говори бавили више са колериним бацилом, и испитивањем, колика му је

животна снага. Напомињемо из говора *Пертика* (у Будимпешти) оно место, где вели, да је у Будимпешти ова последња зараза од колере *једино од хрђаве пијаће воде* дошла. Износи, да је чинио пробе са соком од црног лука, и вели, да су бацили угинули, кад их је метнуо у раствор од 1:1000.

Харт из Лондона вели, да се колера понајвише шири уз велике реке и дуж дугачких жељезничких пруга. На основу података доказује, од каквог су великог уплива *вода и млеко* на ширење ове заразе и тифуса у великим варошима. Вароши, које имају добру канализацију и добру пијаћу воду, већином су поштеђене од ових зараза, тек овде онде се по један два ли случаја догоде.

Још ћемо да овде изнесемо предавање *Лајдена* о томе како да се збрину вароши о онима, који пате од грудобоље.

Туберкулоза (сушица, сува болест) је вели он, веће зло по људе од колере. У Немачкој за годину дана има *милијон и сто хиљада* туберкулозних. У самом Берлину је последње године умрло њих 4000. У *Угарској* има годишње 45.000 болесних, од којих у Будимпешти годишње 3000—3500 помру. У ни једној болести пак није материјално стање болесника од такве важности као баш у туберкулози. Она поглавито прелази са *изметцима* (поглавито *пљувачком*) и ма да је тешка болест, опет је за то *излечива.*

Богат човек може да издржи лечење, које је код ове болести врло заплетено, али како ће сиромаш? С тога би ваљало да вароши подижу засебна лечилишта за ову болест. Енглеске вароши то већ и чине (од године 1840). У Немачкој је прво тако лечилиште подигнуто 1892. са тешком муком и борбом; а од то доба има их већ и више. Али не само вароши да их подижу, већ и осигуравајућа друштва, која осигуравају за случај болести, и та друштва подижу така лечилишта, да би мање издатака имали т. ј. да неби својим осигураницима за време њихове болести морали плаћати, па за то гледе да их излече.

Најбоље место, где би се така лечилишта имала подићи, то је *морска обала.*

И тако је овај конгрес. претресао сва

најважнија питања о човечијем здрављу, и ма да су у лечењу неких болести на оном истом месту где су и пре били, опет се интерес публике и самих власти у велико пробудио, а то је нужно, да могу научна испитивања практичне вредности имати. После овога конгреса држимо да ће власти предузети за време какве заразе много строжије мере према публици, те ће се успети да се болесник строго одели од здравих, али ни лекари неће смети давати дозволу деци, да могу на неколико дана после одлежаног дифтеритиса на ново у школу ићи.

Идуће заседање конгреса овог одржаће се у престолници Шпаније, у Мадриту.

Нови Сад.

На крају још спомињемо да је и Срба лекара било на овом конгресу. Из Србије су били *др. Милан Јовановић Багут*, који је изабрат и у конгреску комисију да састави операт о дифтерији. Из Црне Горе био је *др. П. Миљанић*, који је реферисао о статистици невољних у Црној Гори.

И из Новог Сада су били *др. Младен Јојкић* варошки главни физик и *др. Алксандар Кода* судски физик.

Још напомињемо, да је *др. Лобмајер* из Загреба држао предавање о томе, како је санитетска струка уређена у Хрватској и Славонији, а *др. Јосиф Тим* из Сомбора о томе како је санитетска струка у Србији уређена.

Ла—.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ.

Виши завод за Српкиње. Госпођица Љубица Сладојевићева, о којој смо у једном летошњем броју нашег листа јавили, да је отишла у Русију да проучава начин образовања тамошњих виших женских завода, вратила се ове јесени с пута и отворила је у Београду за Српкиње један такав виши женски завод, коме је цел, да поред вишег општег образовања, пружи нашим Српкињама, из бољих и виших кругова, прилике, да науче стране језике, свирку, певање, цртање, играње и т. д. На заводу ће делати поред ње гђица *Др. Љубица Ђурићева*, гђица *Ангелина Сладојевићева* (сестра), *прота Алекса Илијћ*, професори: *Л. Лазаревић*, *Андре Гавриловић*, *М. Смиљанић*, гђа *Жерар* као гвернанта, гђа *Блуш*, *Ј. Слобода* и *Шарл Дусе*. Као што се види, све отличне и добро спремане учитељске снаге и београђани и остали Срби немају сад повода и узрока, да траже на далеко, по страном свету и по скупе новце више заводе, и што веле, фино образовање за своје кћери; гђица Сладојевићева пружа им то све на дому, и што је још више, даје им школу у српском духу удешену, те ми сад с правом можемо замерити г. Светомиру *Николајевићу*, бившем председнику министарства, а сад професору велике школе београдске, што је, поред овог завода, одвео своје кћери у Темишвар, да их тамо по скупе новце поји туђим духом и туђим верским осећајима, кад ми имамо бољу своју школу а при том јевтинију.

Школа се отвара 1. новембра о. г. по ст. кал. Има 4 нижа и 2 виша разреда.

Број ученица и ученика на три оностране

ерпске више девој. школе и три срп. учитељске школе за ову школ 1894—95 годину износи оводико: Новосадска срп. виша девој. школа има: 130 уписаних ученица; панчевачка има: 80, а сомборска: 59, свега 269 ученица.

Сомборска учитељска школа има: 57 мушких и 113 женских ученика, свега: 170; горњокарловачка има: 33 женска и 22 мушка, свега: 55; у новој пакрачкој учит. школи има: 16 ученика. Укупно: 241 приправник. Почетком ове шк. 1894—95. г уписало се у сомборску учит. школу у I. разр. 14 мушки и 58 женски, а у I. разреду горњокарловачке учитељске школе: 8 женских.

Усправно писмо. У последње доба стало се доказивати и тврдити, да је усправно писање по здравље и по очи много пробитачније, од уобичајеног косог писања, те се по многим школама поче заводити усправно писање. Колико нам је познато, завеле су га званично по школама у Краљевини Хрватској и Славонији, а канда и у Србији. Но од новијег доба појављују се нови разлози, који казују, да је усправно писмо спорије и уморније писати и да се деца, која су навикла писати усправно, не могу да науче брзопис (стенографију), а не могу да навикну ни на леп и правилан рукопис. Које у практичном животу има велику вредност. Према томе, почело се о тој теми поново расправљати и писати у педагошком свету, те може опет доћи време, да ће се рећи: боље је старо.

Трговачки универзитет. Велика Русија, хоће да је велика и у просвети. Она је намерна, да оснује универзитет за трговачку струку, што нема још ни једна европска држава. Она се уве-

рила, да образовани и добро спремљени трговачки staleж највише помаже, да се народ и држава материјално снаже и подижу.

Босанско-херцеговачке школе. По извештају босанског министра Калаја, који је поднео ове године угарској делегацији, умножио се број осн. нар. школа за шк. 1893.—4. г. са 15. — У тим покрајинама има, до данас, 161 државна и 96 конфесионалних осн. нар. школа. Даље има две велике гимназије: у Сарајеву и Мостару; имаде две више девојачке школе: једна српска конфесионална у Сарајеву, и једна државна у Мостару. У Сарајеву постоји и једна техничка школа, једна учитељска школа и три богословије: за мухамеданце у Сарајеву, Србе православне вере у Рељеву и рим. католике у Сарајеву. Има још и неколико трговачких школа. Поред тога влада издаје 18—19 штипендија за ђаке на вишим школама, који се уче у Бечу или другим варошима.

Катихетски састанак. Познато је да су махом основне (пучке) школе у Хрватској и Славонији комуналног строја, изузимајући 15 српских нар. школа, које се још одржале у неким местима из старијих времена. У комуналним школама не предају учитељи веронауку него свештеници, и они се зову катихете. Ти људи, рим. кат. вере, имали су прошлих школских ферија у Осеку свој састанак, да се договоре о бољем и напреднијем начину предавања тог предмета, па су том приликом донели и неке резолуције, које се односе на црквено певање.

Овај рад, браће наше Хрвата из свештеничког реда, весели и нас, што видимо, да ти људи не престају мислити и радити о бољем моралном и религиозном напретку свога стада. На њих би се могле угледати и наше катихете и донети резолуције, како би и код нас верозаконоску наставу ваљало унапредити.

Преустројство учитељских школа у Србији. Министарство просвете и црквених дела у Србији одлучило је, да преустроји своје две учитељске школе у Београду и Нишу. У то име затворило је у Београду I. разред, и ученици за тај разред упућени су у Ниш да слушају.

ИЗ ДРУШТВА.

Учитељска скупштина. У Далмацији, у Котору, састала се ове године општа учитељска скупштина и трајала је од 18. до 22. септембра о. г. по нов. кал. Били су ту иступљени сви учитељи основ. нар. школа, виших женских школа учитељских школа и сви школ. надзорници. Већало се стварно и достојанствено и за данашње прилике, које су овладале једним делом наше браће Хрвата, може се рећи, да је ова скупштина добар знак бољих дана између Срба и Хрвата, јер су на тој скупштини признати Срби и њихове школе за равноправне и уступљено им

у читанкама исто толико права, колико и Хрватима. Помози Боже!

Добротворна Задруга Српкиња Новосадкиња приређује игранку у корист свога фонда 12 (24.) новембра о. г. у дворани „Царице Јелисавете. Улазна цена је од особе 1 ф. Дарови се примају с благодарношћу. Почетак је у 7^{1/2} сати у вече; а свираће војничка капела 70. Филиповићеве пуковније.

Панчевачки Срби занатлије основали су своју добротворну и просветну задругу, којој је цел, да материјално потпомаже своје сиромашне, болесне и за рад неспособне другове; даље да своје чланове науком образује, а то мисли постићи оснивањем књижице, неговањем песме и приређивањем забава.

Књижевна задруга у Београду отвара претплату на III. коло својих књига и упис чланарина. Уплаћивање траје до 31. јануара 1895. г. — Оснивачки је улог годишње: 10 динара или толико круна; улагачки је: 6 динара, а добротворски: 150 динара једанпут за свагда.

Добротворна Задруга Српкиња Панчевкиња добија сваки даном све више чланова. До сад већ има уписаних: 126 редовних, 32 потпомажућа члана, свега: 158.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Против вратобоље дифтеритиса пронашао је Др. Беринг један лек, који се и од стручњака сматра да ће многу материну сузу убрисати. Беринг је назвао свој лек „крвним серумом“ и добија га својим путем и начином из животињске крви, па онда тим калами децу и људе, баш као и против богиња. Беринг доказује, да је свој лек опробао на деци и да је свео смртне случајеве код оболеле деце на 10% што је велика добит. Сад су тим поводом неколико држава узеле у своје руке спремање тога лека, јер би поједини швидлери могли варати свет. Па и наша држава спремаће тај лек у Будапешти и распродавати лекарима, да се тим каламе деца и да се предупредује дифтеритична вратобоља.

Јабука за здравље. Један славан француски лекар доказује, да јабука врло добро утиче на сваривање, било да се једе пре, било после јела. Он је испитивањем нашао, да се многе паризлије опростилих притиска у стомаку и жучне болести, јелом јабука. Мисли се, да утиче благо и снажећи на стомак киселина јабучна. Има, кога жива јабука завија на стомаку, па ти ваља да пеку јабуке и печене да узимају, јер печена јабука не може штетити ни најслабијем стомаку.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Да се ораси и лешњици сачувају преко зиме. Одмах чим се оберу ваља их усутити у лонце за цвеће, ач да се затвори доњи отвор

у истима. Кад се напуне ти лонци, ваља их поклопити циглом па закопати у башти од прилике по метра дубоко. Лонце ове ваља бирати по потреби веће и мање, како ће се тропити. Могу се оставити ораси и лешњици и у сув песак на каквом хладновитом месту, па ће и тако остати дуже времена укусни, као да су сад брани.

Патке су најбоља живина за домаћу потребу; њих је лакше одранити, него ма коју другу врсту, јер она не чека да јој се пружа храна ни док је мала, него сама тражи. Патке радије узимају месну, него биљну храну, те оне по башти и по њивама потамане силне бубе, гусенице, пужеве и др.; не чепркају ка кокошке и не чупају храну и траву из корена као гуске, па су и за то боље. Месо им је укусније од друге живине, а и перје се може употребити као и гушчије. Не стоји ни оно, да оне не могу саме да излегу своја јаја. Патка воли закловито место, где се не хода; подајте јој тако место или оставите да она сама нађе себи место, па ћете видети, како ће лепо излећи 13—15 јаја. А и природније је, да она води пачиће, а не квочка. Та мука је гледати сироту квочку, како се мучи кад јој пачићи уђу у воду, а она од туге за њима трчи ко махвита око баре, док овако патка и сама са својим малим плива и тражи хране. И јаја су пачија слађа и већа од кокошијих, а може и патка да нанесе годишње до 100 јаја. С тога добре домаћице и добри економи у новије доба радије пате патке него остале врсте живине.

РАЗНО.

Поздрав једне Српкиње. Кад су чланови међународног конгреса хигијенског у путу свом из Будимпеште у Цариград свратили у Београд и онако лепо дочекани и угостени, поздравила их је на немачком језику и једна угледна и одлична Српкиња, гђа Савка С., овим речма:

„Ich bin so frei, unsere geehrten Gäste seitens der serbischen Damen mit einem Willkommen zu begrüßen, die Männer der Wissenschaft, die Apostel der Göttin Hygiäa, welche für das grösste Erdenglück der Menschheit, für die Gesundheit Sorge tragen. Die Gesundheit ist ein kostbares Gefäß, sie umfasst nicht nur das leibliche Wohl, sondern auch die intellectuelle und moralische Thatkraft. Wenn man bedenkt, wie schwer es ist, die todte Materie zu einem harmonischen Ganzen umzubilden und ihr so die Gestalt des unsterblichen Schönen zu verleihen, was nur genialen Künstlern gelingt, was soll man dann von jenen Männern sagen, welche die edelste Materie, die Gesundheit, künstlich bilden, den Becher, ohne welchen selbst das sprudelnde Genie versiegt? Halbgott werde der Mensch! sprach Hygiäa; denn sie hat Euch, meine Herren, die Kunst gezeigt, aus dem Gesundheitsborn Leben zu schöpfen und so nach dem

höchsten Preise für die höchste Kunst zu streben. Das menschliche Streben gleicht einem Wechsel, welcher nur dann einen Werth hat, wenn ihn der Erfolg acceptirt. Für diesen Erfolg kämpfen Sie, meine Herren, mit der Waffe der Wissenschaft, langsam aber siegreich voran. Der Mann schätzt die Wissenschaft, die Frau die Kunst. Die Wissenschaft beherrscht die Gedankenwelt, die Kunst die Gefühlswelt: daher steht sie dem Weibe näher, und diesem Gefühle ist die Werthschätzung entsprungen, welche Ihnen zur freundlichen Erinnerung die serbischen Damen bieten. Слава вам! хвала вам!“

У преводу:

„Ја сам слободна да поздравим наше поштоване госте у име Српкиња са добродошлицом. Људе од науке, апостоле богиње Хигеје, који се брину за највеће добро човечје на земљи, за здравље, заслужују особиту пажњу, јер је здравље скупocen сасуд, што чува не само телесну снагу, него подрађује и морални и интелектуални напредак. Кад се зна, како је тешко мртву материју претворити у хармоничну целину и створити од ње дело бесамртно, дело савршене лепоте, које је дато тек генијалним вештацима: онда шта тек имамо да мислимо о оним мужевима, који су примили задатак, да најплеменитију материју, здравље вештачким мерама чувају и подижу. Полубогом буди, рече Хигеја, јер она Вам је, Господо моја, показала, како ваља из здравственог врела црпети живот, и тако за највећом наградом, највишом уметношћу тежити. Човечја је тежња слична меници, која тек онда има вредности, кад ју успех акцептира (прими). За тај успех борите се Ви, Господо, оружјем знања, истина лагано али победоносно и сигурно корачате напред. Човек цени знање а жена вештину. Знање осваја царство ума, вештина пак царство осећаја; с тога је ово ближе женскињи, која више осећа и из тог осећаја пониче и уважење, које Вам за пријатну успомену овде пружају Српкиње на дар. Слава вам, хвала вам!“

Женске апотекари. У Белгији већ давно имају женске право, да управљају апотеком једном и да су апотекари. Тако у Брислу има пет великих апотека, којима женске управљају и у којима су помоћници и практиканти само женске. И по другим варошима белгијекима наћи ћемо по једну апотеку, којој је женско газда. Она слуша на тамошњим универзитетима фармацију и доказано је, да женске покажу свагда бољи успех но другови им мушкарци. Тако је не давно бриселски универзитет расписао награду за решење једнога питања из фармације и најбоље је решила стављену задаћу женска, гђица Етир Карпентир. Спису своде морала је приложити пртеже по микроскопским препаратима сачињене, што је иста госпођица на потпуно задовољство оцењивача израдила. Писмени састав свој дискутирала је више споменута гђица и усмено пред члановима суда, који се састојао из одличних професора са четири универзитета белгијски.

Ови се задивише знању ове женске те јој свечаним начином дадоше титулу „premier en sciences pharmaceutiques“ а по локацији ставише ју на прво место у знању фармације. Поводом овим саветује један професор са универзитета бриселскога апотекарима мушкарцима, да се жене оним девојкама, које су свршиле фармацију, он држи, да би овај рецепт добро дошао и једној и другој страни а и онима, који апотеке и њених лекова требају. По „Р. V.“ од Ст. А. М.

Румунска краљица позната списатељка, вратила се дому своме. после две године дана. Бавила се у Италији да опорави своје порушено здравље. Како смо из новина извештени, опоравила се сасвим и враћа се кући здрава. На путу кући својој пратио ју је сам краљ румунски Карло, њен супруг.

Вереница руског престолонаследника, велика војводиња Хесен-Дармштатска Алиса, примила је 21. октобра о. г. православиу веру и претеновала се с престолонаследником а сада већ царем руским Николом II. Том приликом добила је име: Александра Федоровна. а титулу: Велика Кнегиња Њено царско Величанство.

Прослава. Прошлог месеца прославила су своје 40. годишње службовања два наша заслужна мужа; један је на црквеном, а други на школском пољу стекао великих заслуга. Та су два мужа: **Митрополит београдски Михајло** и управитељ срп. вел. гимназије у Карловцима: **Стеван Лазић**. Нека их Бог поживи обојицу још много година на добро и напредак цркве и школе наше!

Човечје тело има 165 костију и 500 мускула (мишића). Одрастао човек има 30 фунти крви или пети део своје тежине. Срце је 6 палца дугачко, а у промеру 4 палца; куца 70 пута у минуту. За један сат дахнемо: 1200 пута. Средња тежина мозга износи к д човека нешто преко 3 фунте, а код женскиња нешто мање. С мозгом су спојени сви живци и има их више, него што има данас војника на целом свету. На сваку четвртину палца наше коже имаде 3500

шупљика (пора), кроз које дишемо и кроз које се испарава наше тело.

Годишњи помор. По штатистици (бројању) нашло се. да од 1400 милијуна људи умре годишње 33 милијуна. По том умире дневно: 91.554, а сваки сат: 3730, а сваког минута: 62. У средњу руку живи човек 38 година. Четвртина рођених умре пре но што наврши 7. годину; а половина за 17 година. Од 10.000 људи доживи само један 100 година; од 500 само један 90. годину; а од 100 само један 60. годину.

Смрт Краљевића Марка. По повесничким белешкама, навршило се 10. (22.) октобра о. г. 500 година, како је погинуо на Ровинама најомиљенији и најславнији српски јунак Краљевић Марко. Сви наши листови споменули су тај значајан дан па и ми довикујемо нашем Краљевићу Марку: слава!

Српски краљ Александар био је прошлог месеца гост нашег краља Франц Јосифа I. и цара немачког Вилхелма II. Код оба суверена и оба народа примљен је краљ најсрдачније и одликован је ванредним почастима. Нама је Србима мило, кад чујемо, да се и српски представник круне прима и одликује ласкаво од великих царева. Живео!

Награда за песму. Управитељ I. штедионице диштрикта в. кикиндског познати приложник г. Пајо пл. Еремић, поклатио је 200 круна в. кикиндском певачком друштву „Гусле“, да се отуда награди најбоља песма, која би се отпевала на заједничком концерту свију српских певачких друштава у В. Кикинди до године други дан Духова.

Нова машина за жигице. Досадање машине за прављење жигица избаћивале су дневно 2 милијона дрвцади; а нова машина, коју је пронашао Американац Едвин Гулд издаваће дневно 25 милијона дрвцади. Послуга је довољна од 3 особе. Машина има три главна дела: у једном секу дрва. у другом препаришу, а у трећем пакују и избацују готове кутије пуне жигица.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Задаркиња.

У овдашњој српској читаоници састала се у прошли четвртак главна скупштина „Добротворне задруге задарскијех Српкиња“. Сазвао ју је одбор покретач, у сврху, да поднесе извјешће о својој раду, те да се у смислу задружног правилника изабере нови управни одбор. Извјешће одборово саслушано је особитом пажњом. Уписало се у друштво 40 задругарица, међу којима и преузвишена госпођа Марија плем. Давид, која је поклонила задрузи богати прилог. У знак благодарности задругарице једногласно

закључише на претпрошлој сједници, да се пре узвишеној госпођи понуди почасно председништво, што је иста изволила драговољно пријети. Међу члановима потпомагачима броји задруга и преосвештеног епископа Никодима, који се је уписао са богатијем годишњијем прилогом. Добило се је и добровољнијех прилога. Судећи по овоме, успјех је врло добар и с моралног и материјалног гледишта, а за све има се благодарити одбору покретачу, који није пожалио труда ни времена, већ се својеки заузео и одушевљено радио, имајући увијек пред очима, да

ради за племениту ствар. А нека му служи на част и задовољно признање, које су му за другарице изразиле на скупштини тијем, што су оне исте госпође, које су састављале одбор покретач, изабране у нову управу. И тако нови

управни одбор састављен је овако: гђа Јелисавета Симић, предсједница; гђа Олга Петрановић, потпредсједница; гђа Милица Кнежевић, благајница; гђа Ана Катурић и Олга Марчетић, одборнице, а проф. Стеван Јавор, перовођа.

„С. Гл.“

ИСПОВЕСТ.

Питају ме: што ја жене
— ко бајаги — карам,
И сам себи црну пакост
И тешкоћу стварам?...

Не знам ни сам, како да се
Целисходно браним,
И ту мржњу против мене
Без пона сараним.

Хајде да се сад пред Вама
Исповедим смерно,
И да збадим е душе, што је
Мало лицемерно,

Зар ја, па да жене ружим?...
Ја, да с њима војштим?...
Ја, што гледам *поглед* један
Сладак да извојштим?...

Но, то није псовка, није.
Су чим зубе тупим,
Јер што више карам, кудим,
Све то слађе купим!

Београд.

Др. Казбулџић.

НА РАСТАНКУ.

Збогом брда мирисава,
Збогом и ви красне доље,
По вама сам скакутао
Млађан, чо, — добре воље.
Збогом тићи славујићи,
Збогом траво, збогом цвјеће,
Никад можда, никад више
Очи ми вас виђет не ће.

Збогом друзи, мили друзи —
И у збиљи, и у шали,
Нашег жића кратке сате
Уживати ми смо знали.
Хај, колико пута само
Поред јасних, танких чаша,
Орила се на све стране
Бурна српска пјесма наша!...

Збогом и ти, злато мило, —
Ох, колико слатких часа
Провео сам поред тебе.
Слушајућ' ти слатког гласа.
Ма у коме крају био
И у дану и у ноћи
На тебе ћу мислит' само —
И на твоје црне очи...

Свет.

З А Б А В А.

МАТЕРИНА КЛЕТВА.

— Цртица из Мостара —

Сјети се човјек дјетињства..., сјети се оног млађега доба..., сјети се многог чега, па му дође воља да прича, па и ја ћу из мог детинства нешто да причам.

I.

Стара Милиница, била је некад међу првијем женама. Била вам је она свуда и прибрана и стимана, као да је била баш из најбогатије куће.

Иза покојног домаћина остала је са је динком сином — а више никога ни имала није.

Није баш да јој је стање било тако

добро, ама опет се није могла ни потужити; оно, што јој је било најпрече, имала је — а шта би јој више и требало?

Син јој Перо бијаше драг као зеница у оку; чинило се, да би и душу извадила и дала, само кад би то њему затребало. Као јединак!...

Па да видите, није ни он њу рђаво гледао, него баш као да је хтјео, да јој једнако врати љубав за љубав.

А и био вам је то красан момак!

Висок, бого мој, висок, што но веле, као јаблан, а здрав као челик. Главу му покриваше густа и црна као угљен коса.

Лице му бијаше румено као у какве дјевојчице; очи велике и црне, па кад те погледа, е није него те чисто подилази нека топлина. Нос му правиан, а испод њега стајаху танки брчићи, па увијек лијепо засукани.

А и шта би вам отезао, кад је доста, ако кажем, да је то био младић коме на далеко не би нашао равна, а камо ли у нашем лијепоме шехер-Мостару.

Ама што су га цуре гледале, е то је за причу. Ни е то, него би многа дала све што има, само да се назове његова, јер богме није то шала удати се за онакога младића.

Па с тога га је свака и у пјесми опјевала, те кад прође сокацима, а оно си мог'о чути

Да је мени момке избирати
Ја бих знала, ког би изабрала,
Из Мостара Милинице Перу,
Што га таког у свој Босни нема
У свој Босни и Херцеговини.

тако оне пјевају, а он дигне главу, па иде поносито, а баш видиш, како му је драго.

И тако он.

А његове кѳне друкчије.

Окушале оне јадну Милиницу, па јој се не даду ни окренути.

— Што га не жениш? пита једна.

— Вријеме му је, вели друга.

— Па . . . млад је, проговорила би Милиница, само да их се отресе.

Али то је било доста, па да се кѳне још више расказаху.

— Та кад је млад и треба да се жени, говориле би јер ако застарчи онда богме неће. па га ти нагомила не нагомила. . . . Зар не видиш, јадна друго, какви су ови данашњи момци? Ако и' не ожениш кад треба, они онда иђу ће не треба — па бива свашта, јакако.

Ове кѳне никад се не би умориле говорити.

Док једном и Милиници свану.

Видила жена, да је баш паметно, да га ожени, па баш почела да мисли, како би му то и напоменула.

И једну вече ријеша се.

Баш он дошао кући, а она сједе поред њега.

— Чујеш, Перо, рече.

— Шта је, мајко?

— Видиш . . . ја сам ти, ево, остарила, па и не могу више . . . а и теби и мени треба измена.

Е, па, дијете моје, није ти друге, него треба да нађеш измећара.

— Па хоћеш ли цуру?* запита он

— Јок, јок, сине, него се ти лијепо ожени — па ето.

Пери у очима засија радост, као да га је јарко сунце иза зиме огријало, — ама опет се као промисли:

— Рано је, рече.

Није, није рано. Ето има, фала богу, ђевојака колико ти душа хоће, па ти само изабери.

Он се смишљаше.

Хтједо нешто да изусту, ама се трже као да га пчела уједе за језик. Видило се, да му је баш мучно

Док једном баш отвори:

— Е, па чујеш мајко.

— Шта?

— Ја . . . ја сам давно запазио једну . . . па и она је мене . . . А баш је лијепа! . . . Па чини ми се, да је и за нас.

Мати се разведри.

— А која је?

— Тата.

— Која Тата?

— Спасојева.

Мати набра обрве, а скупи уста.

Перин јој се избор не допаде. Татина мати била је на рђаву гласу, а свијет вели: „каква мати, така шћи“.

— Зар ћеш баш њу? упита га она опет.

— Њу.

— А ја к'о велим, има још ђевојака.

— Друге нијесу к'о она.

— Ама није све ни у љепоти.

— Ја друге не бегенишем.

Милиница се опет промисли.

— Није друге, рече у себи, кад хоће ето му је, да ако буде боља од матере.

То рече, па пољуби Перу.

— Нек ти је сретно, рече му . . .

* Цура у Мостару значи ђевојка, а значи и слушкиња. Овђе мислим слушкињу.

II.

Дође и свадба.

У кући старе Милинице све то весело као никада, јер није то шала, кад мати жени свог јединка сина

И млађи и старији трче на све стране, па сиремају, па послужују, као што то обично бива у српским световима.

А и пјесме се оре на све стране.

Веселе и ђаволасте ђевојке уфатиле се у коло, па као да се и не знаду уморити. Све лијепо сложиле, па ти се чини као да из једног грла тече она омиљена сватовска пјесма:

Трепетљика трепетала
Пуна бисера,
Ови наши бјели двори
Пуни весеља.
Ја какво је то весеље
Те се веселе?
Ово мајка сина жени
Па се весели.

Оно, да речете, било је ђевојака, па баш нијесу са срца пјевале ову пјесму, јер је многа помишљала, да ће бити Перина.

А млада опет весела, весела бого мој, да не може бити веселија; стала са свекрвом уз ђевојке, па се на свакога смјешка онако срећно, задовољно.

Тако она стоји, а Перо се сваки час нађе у послу, па све око ње. Сад му треба ово, сад оно, па му се чини, да је све то негдје близу Тате.

И ђевојке то опазише, па га пецкају:

— Ама болан, шта тражиш толико.

— Тражим . . . треба ми . . .

— Па што не иђеш на другу страну, није све ни око нас.

— Бојим се, да баш ви нијесте сакрили.

То би рекао, па погледао на Тату, а она би ђаволасто оборила очи у земљу.

Тако се тај дан, све од пјесме „Бумбул ијева“ па до пјесме: „Ај ти Перо горја нине вуче“ прекрасно провео.

А од тада одмах поче и други живот у кући Милинице.

Нова млада одмах је почела нешто и нешто да намјешћа, што јој се бива, није допадало, па је искала од Пере и некијех новијех ствари за куће — као да прије није ништа лијепо ни било.

— Донеси нову лампу, ова не ваља, рекла је Пери.

— Добро, вели он

— Па донеси и нове чиније, јер сахани* нијесу за нас.

— Донијећу.

Тако што год она затражи, он је био готов да јој донесе, па му још и драго, што се она тако брине и стара за кућу.

Ама старој Милиници, као да се ово није свидело. Гледала је она, шта јој снаха ради, па јој баш мучно.

— Ама, шћерце моја, не ваља то тако одмах трошити. Нијесу ни старе ствари рђаве.

— Не ваљају сада, одговорила би Тата.

— Па не ваља их бацати, рече стара опет.

— А што ће ми?

И она би опет гонила по своме, а Милиница је морала пристати.

Њојзи је Перо био драг, дражи од живота, па баш због њега она није хтјела, да се јавља Тати.

— Млада је, па ће се дотјерати, рекла би у себи, само боже дај, да су ми обоје живи и здрави.

III.

Од свадбе је већ прошла и година дана и Тата роди синчића као златну јабуку.

Е, те радости њезине и Перине не бијаше у свијету! Она узела дијете на руке, а он стао више њих, па их гледа, гледа, чини ти се, неможе их се ни нгледати.

Види како је лијеп, вели Тата.

— Управ к'о ти, дочека Перо.

— То ће бит' соко. . . .

— Бре пос' му његов док узрасте, хоће свима ђевојкама заврнути мозгом.

— И њега ће опјевати у пјесми.

— Хоће богме, хоће. Кад се он само помоли кроз сокаке, оне ће поломити вратове трчећи да га виде. . . Свака ће говорити: „оно је Перин“ . . . „баш је лијеп к'о упис“. Хоће душе ми.

А и стара Милиница бијаше весела.

Макар што ни она снахи, ни снаха

* Чиније и сахани — то су тањирци од порцулана и бакра.

њојзи не бијаше толико драга, опет је унуче вољела.

Често би га пута и она узела на руке, па би га гледала, а очи јој пуне суза, или суза радосница.

Тати не бијаше драго, што стара толико узима дијете; она је хтјела, да је само њезино, да га само она пази и гледа.

Ама и она због Пере, није могла старој ништа да проговори.

Док их једнога дана не задеси несрећа. Дијете се разболи.

Здраво читаво поче плакати и врискати, а трећи дан умрије.

Залудо су дозивали и попа и доктора — не могоше га спасти.

Ово их је поразило.

Перо стао као стијена, па нити ромори ни говори. Тата само плаче и плаче, а Милиница поблиједила, укочила се, ама не може сузе да пусти.

Кад су дијете однијели, ето ти Татине тетке Митре

Она дође, па сједе поред Тате и поче јој тихо шапћати:

— Јесам ли ти ја казала, да се чуваш свекрве?

Тата плакаше.

— Знала сам ја, настави Митра, да је то вјештица, јер су ми причали, како су је виђели ће и на метли јаше... Изјела је и своје седморо ђеце све тако — па ето сад и твоје.

Тата се бијаше заценула од плача.

— Јес' јес', једва изговори, нико није него она... Она мене и 'нако не може чут' ни виђет', па да ми се освети на ђетету.

— Није га цаба 'нако миловала, додаде тетка.

— Па и није... Знала сам ја.

Митра је још дуго сједила, а кад је пошла била је весела, што ће јој Тата бити слободна, па не ће трпнати вјештицу, јер је она тврдо вјеровала као и друге мостарке да има вјештица.

Те вечери и Перо је дошао раније дома.

Милиница је баш готовила вечеру, а он оде Тати.

— Зар још плачеш? упита је.

— Како не ћу.

— Па божија је воља, рече он.

А она заплака.

— Да је божија не бих ни жалила.

Перо јо погледа.

— Па да шта је.

— Ја знам.

— Па кажи ми.

— Не могу.

И ту се готово стадоше препирати.

Он навалио да му каже, а она се затеже.

Док једном баш отрже.

— Мати га је изјела.

Перо скочи.

— Зар моја мати?

— Јес, рече она, изјела је својих седморо па и моје.

— Лажеш, викну он а сав поруменио.

— Не лажем, душе ми. Дијете је било здраво ама она... она... Та видно си, да и не плаче за њим.

Перо је и сам био сујевјеран и њему је мало требало доказивати — па је готово вјеровао.

Али му се сада чисто и мозак завртио, јер је његова мати по сриједи.

— Моја мати није... није.

Ту се опет почеше препирати, али Татине сузе однесоше побједу.

— Ја ћу из куће, рече она, ако мати буде у њој.

— Ама нека је.

— Нећу, нећу... Мени су моја ђеца најдража.

Перо је био као на ватри.

Мати му је била драга, а Тата још више — па није знао којој ће угодити. Умирити Тату није могао, ама матер пуштити — ни то није могао.

Излетио је у другу собу и ходао по њој к'о махнит.

— Мати ми није така... говорио је опет... није она вјештица није... Ама Тата... не ће она лагат'.

А и што би лагала? Може бит' да је баш истина.

И моја браћа и сестре помрли су готово сви 'вако. Па ко је крив? Зар мати? Није она.

Ама опет... опет... и моје дијете тако да умре.

Зар није оно изједено? Па мати баш

и није плакала к'о да то није њезино унуче. Јес' право вели Тата. Боље нек иће једна из куће.

Е, Тату не могу оћерат' па залуд. А матер?

И он изиђе из те собе, па се врати Тати.

Био се ријешо.

— Мати, рече Милиници, која бијаше донијела вечеру.

— Шта је, сине?

— Ми... ми...

То поче, па онда стаде — није могао да говори.

— Шта је? упита опет она.

— Ми... неможемо заједно, промуца он.

Стара се укочи:

— Зар ми? врисну.

— Не... не можемо. Ја не ћу тако... наћи ће ћеш.

Милиница бијаше дошла к'о крпа блиједа.

— Зар то мени, црни сине?

— То, викну Тата.

— А што, јазук вам било?

— Јер си вјештица.

Милиница је погледа преко ока, па погледа и Перу.

Он је стајао уз дувар нијем.

— Па и ти ми то велиш? упита га.

— Ја... ја... к'о и Тата.

Стара задрхта.

Дохвати се руком за прси, јер је ту бијаше нешто стегло, па као да ће је удавити.

— Е, нека вас, рече, мутна вас вода понијела, те ни души мјеста вам не било, кад од мене тако радите. Среће желили а не имали је, да бог да!

То рече некако страшно, промукло — па истрча из куће.

IV.

И од тога дана Тата бијаше чисто ве селија.

Било јој је, као да јој се некакав велики терет скинуо с врата, па је сад била слободна, сасвијем слободна.

Али Перо бијаше као утучен.

Ишао је чаршијом, па га чисто срамота људима у очи погледати, чини му се, као

да ће га сваки прекорити, што је тако с мајком учинио.

А међутим је јадна Милиница радила по комшилuku, те се тако хранила.

Била је слаба, врло слаба, па не би човјек помислио, да је ово она некад сретна и весела жена.

Па ипак није викала на Перу.

Ко год би је за њега запитао, она би слегла раменима и уздахнула:

— Омађијали су ми га, рекла би, а он је к'о авђ'о.

И она се чешће пута молила богу за њега, а кад би јој пала на памет клетва, само би се стресла и рекла:

— Сачувај боже!

V.

Био је жестоки љетни дан.

Сунце упекло како бог хоће, па да и мозак у глави провре. И не идеш, и не радиш, а пробио те четвероструки зној, па ти све хаљине дошле, к'о да су у води биле.

Перо је био пошао на пос'о.

— Иђем се још окупати, рече Тати.

— А што ћеш? запита она.

— Па врућина је, а иза купања посао ми је слађи.

— Е хајде рече она.

И он пође.

Није прошло иза тога ни читав сахат, кад по чаршији заграјаше:

— Удушио се човјек! Удушио се.

— Ко је?

— Ђе је?

— Перо Милиничин!

Све чаршинлије излетише из дућана, па трче на Неретву да виде, а готово и не вјерују, да је истина.

За час иза тога зачу се и Татина вриска, која је у кући иза свега гласа паричала.

Неке жене, што јој глас донесоже, држе је „да не учини чуда од себе“.

Док у то пролети чаршијом Милиница. Чула јадница грају, па кад јој казаше шта је, врисну јадница к'о луда:

— Куку мени кукавици! Куку то је моја црна клетва! Куку мени, шта учиних јадна!

То рече, па полети као на крилима.

Нико је живи није могао зауставити.
— Куку мени шта учиних! викала је
непрестано.

Тако је дошла до Неретве.

И без промишљања скочи у воду

— Удуши се! Удуши се! повикаше
многи.

А други скочише те запливаше за њом.

Била је то велика мука, док су је из-
вукли на крај и то онесвијешћену.

Одмах за тим прионуше неки да је тр-
љају и једва једном отвори очи и погледа
по свијету.

Али тај поглед бијаше бесвјестан.

— Ђе је? Ђе је? повика чим је могла
проговорити.

Мој је Перо... није њезин... Није-
сам ја клела.

И ту се поче смијати на њас глас.

Једва су је могли одвући дома

*

Тата се удаде, а стара још живи.

Тек кад и када изиђе у чаршију, али
тада не иде него лети, лети као на кри-
лима. Лице јој блиједо и испијено, очи
мутне и кржаве упале дубоко у главу;
коса јој расплетена и разбарушена пада
по раменима, а одијело јој све издерано.

Ко је не зна склони јој се с пута и
промумла: страшило.

А ко је зна, опет јој сврне с пута и
прошаће: јадница!

Свет. Ђоровић.

Ж Е Н А.

(С немачког.)

Јест, кад се у жени не би и *фуд* крила,
И да није *ташта* и често *кокета*,
Па онда да тако брзо не *прецвета*,
Онда... „Онда не би жена више била“.

Напите се воде од апотекара,
Баш је, ено, лепа, ко бисер се блиста
И од сваког гада потпуно је чиста,
Ал за пиће није, — боља је и бара.

В. Бранчић.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Педагогија. Ученицама виших девојачких
школа и младим матерама, написала Милева Си-
мићева учит. новосад. више девој. школе. Пан-
чево 1894. Накладом књижаре Браће Јовановића.
Цена 50 н.

Наша вредна учитељица гђца Милева Сими-
ћева, написала је, ево, и другу књигу школску
за последње две године. Лане је кућарство изишло,
а ове године, ево, педагогија. И ову је књигу
одобрила наша највиша школска власт, наш на
род. цркв. Школски Савет, да се може употре-
бити за школску књигу. те ју, по томе, сама
ова власт препоручује. Али ова књига није уде-
шена тако, да се њоме могу служити само школ-
ска деца, него је тако писана, да ју и наше ма-
тере могу узети за своју лектуру, и шта више.
ми ју баш најтоплије препоручујемо, јер ће ма-
теру наићи ту на млогу корисну науку и опо-
мену у своме светом васпитном позиву. Књига
је подељена на два дела: на телесно и душевно
васпитање. У први део спада: храна, нега коже,
кретање, мозак и живци, чула, дечије игре и
играчке, о дечијим казнама, неговање болесног
детета; а у другом делу: усавршавање у ма-
терњем језику, побожност, послушност и услуж-
ност, пристојност и смерност, нежност и суро-
рност, искреност, истина и лаж и дечије дру-
штво и забављање.

Књига је писана слогом лаким, разумљивим
и занимљивим, а цена је тако малена, да ју могу
и сиромашнији набавити.

Неретљанин Велики илустровани календар
за 1895 г. Мостар. Издање прве српске књи-
жаре и штампарије Владимира М. Радовића. Уз
сарадњу српских књижевника уредио Светозар
Н. Ђоровић.

Међу овогодишњим нашим календарима, што
су до сад изишли, можемо Неретљанина и по
квалитету и по квинтитету предмета, којима је
накићен ставити на прво место. У њему има
штава за образована човека па и за ратара. У
њему су извели своја дела понајбољи наши писци.
Ту је донео „Покрај ватре“ мисли своје наш
старина Љ. П. Ненадовић; ту су две песме и
једна шала Змај Јовина из најновије збирке ње-
гове, из његових „Снохватица“; ту је и Др.
Казбулбуц са својим лепим шалама; ту познати
приповедач В. Милан Марин доноси причу из
Срема „Милетина Стража“; ту је и Драгутин
(Илијћ) посветио неколико лепих стихова своме
братау и песнику Војиславу; а ту је приказана
и Војислављева „Тамара“. Ту и архимандрит
Нићифор Дучућ спомиње наше најстарије цркве;
а ту најћосмо и на два предмета нашег позна-
тог књижевника Јована Стефановића-Виловског
о богињи Живи и о рибњацима. Економска је
страна богато заступљена са чланцима о пче-

ларству од професора А. М. Матића, свештеника Милутина Гавриловића и богослова Ивана Маширевића. За пољску привреду написао леп чланак г. Светозар Љ. Гавриловић. „Златна зрна за ратаре“ написао Милутин Гавриловић свештеник; а „Две болести винове лозе“ ученик више екон. школе г. Милан Томић. Мостарско вино од Мил. Има ту и лепа збирка народних умотворина из збирке г. Веље Радојевића, Н. Н. Херцеговца, Н. Т. Кашиковића и Јевге.

И слике су све лепе, а разноврне, те привлаче гледаоца и упознају га са многим нашим заслужним мужевима, књижевницима и вештацима. Слике вароши и предела, махом су из наших српских крајева, те су за нас занимљиве и миле. Цена је овом календару 50 н. а. вр.

—н.

Сличице из сеоског албума. Написао Јован Протић, Земун. Штампарија Јове Карамата. 1894. Цена 50 н.

Писац нам износи овде слику из сеоског живота, који се догађа у вишим сеоским круговима, а који додирује и онај нижи ратарски свет. Из ових сличица видите у живим бојама приказане догађаје у породичном животу, општинским приликама и друштвеним одношајима. Слике су верне и лица у њима тако добро фотографисана, да их човек чисто очима гледи. Са овим књижевним радом можемо г. Јована Протића уврстити међу наше боље приповедача.

—н.

ЧИТУЉА.

† Александар III. цар руски

опростио се с овим светом у четвртак 20. октобра (1. новембра) о. г. у Ливадији, на Криму, у 2 сата и 15 минута после подне у својој 49. години живота. Њега оплакује цело велико руско царство, сав словенски, сав православни и сав образовани свет, јер он не беше само добри отац својега народу и својим поданицима, него још велики пријатељ целог човечанства, што за сво време свога владања није водио у рат своје сннове, ма да је имао за то више прилика и повода, а није пустио ни другим државама да се бију и кржаве, јер је највише од његове воље зависило. Па ипак је више урадио за своје поданике и боље унапредио своју државу, него да је освојио краљевине. Нека му је слава и вечна успомена међу свима поштеним и добрим људма!

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

„Вршачка Кула“. Од октобра месеца о. г. почео је поново излазити у Вршцу под горњим насловом недељни лист за материјалне и просветне интересе. Власник му је и одговорни уредник г. Мита Поповић. Цена је годишња: 8 круна, па по године, половина тога, а на четврт, четвртина. Рукописи се шаљу уредништву, а претплата „Артистичком Заводу“ удове Ј. Е. Кирхнерке у Вршац. Изишло је до сад 4 броја и рекли би, да ће добро заступати месне и народне интересе; само примећујемо, да се на језик врло мало обзире.

„Српски Преглед“. Г. др. Љубомир Недић, професор на београдској вел школи, јавља, да је у друштву с неколико пријатеља замислио покренути од почетка идуће године нов књижевни лист под горњим насловом. Лист би излазио два пута месечно у свескама од 4 табака и доносио би чланке, приповетке, књижевне штудије, песме, чланке из науке, или из друштва, књижевне прегледе и белешке, позоришне прегледе и хроникју. Цена ће бити на годину: 20 динара (10 фор.), на по и четврт године, половина или четвртана тога.

„Луча“. Друштво цетињско „Горски Вијенац“ хоће од нове 1895. г. да издаје под овим насловом књижевни лист. Излазиће у месечним свескама од 2—3 табака а вредиће годишње за све српске земље: 2 фор., а за стране 3 фор. годишње. Претплату, рукописе и све остало ваља слати на друштво „Горски Вијенац“ на Цетиње (Montenegro).

Изишла је у елегантном издању нова књига „Бранково Вече“, споменица о прослави педесете године „Баћког растанка“. Издала „Књижевно-уметничка заједница“ у Београду. Може се добити у књижари Браће Јовановића у Панчево по 50 нов комад, а књижари и препродавци добијају 20% рабата. Ко пошаље 60 нов. добија књигу франко а за 70 у препорученом завоју.

Изишао је: „Голуб“ Лист за српску младеж. Бр. 20. Год. XVI. — „Голуб“ излази у Сомбору два пута месечно на целом табаку велике осмине са сликама и стаје годишње 2 фор или 5 дин. Уређује га Јов. Благојевић учитељ срп. више дев. школе а издаје књижарница Миливоја Каракашевића, којој се и претплата шаље. Лист се не даје ником на вересију. Још се могу добити сви бројеви од почетка ове године.

Изашла је 7. свеска књиге: „Племић и жена из народа“. Шведска приповетка Марије Софије Шварц, коју преводи с немачког Иван М Матић у Загребу. Цена је свакој свесци 10 н. или једног кола од 5 свезака: 50 н. Претплата се шаље: Српској Штампарији у Загребу.